

Emigruojančio akademinio jaunimo socialiniai ryšiai formuojant darbo ir edukacinės paieškos strategijas

Straipsnyje nagrinėjami socialiniai ryšiai įgalina individą sukurti tarpasmeninių ir institucionalizuotų santykių tinklą. Šie ryšiai itin svarbūs tiriant akademinio jaunimo emigraciją formuojančias darbo ir edukacinės paieškos strategijas, siekiant asmeninių tikslų bei naudos.

Raktiniai žodžiai: akademinis jaunimas, socialiniai ryšiai, emigracija, edukacinė ir darbo paieškos strategijos.

Social ties being analysed in the article enable individuals to create a network of interpersonal and institutionalised ties, which are particularly important examining the strategies for the search of jobs and education of academic students in order to attain personal goals and benefit.

Keywords: academic students, social ties, emigration, strategies for job-searching and education-searching.

JEL Classifications: F22/I20/J61.

Įvadas

Socialinių ryšių, išryškinančių individų kooperaciją, fenomenas yra esminis socialinių ir elgsenos mokslų (psichologijos, sociologijos, politologijos, vadybos ir kt.) interesas, o jo svarba pabrėžiama socialinio kapitalo ir socialinio tinklo sampratose bei dažniausiai siejama su mokslininkų P. Bourdieu (1977), J. Coleman (1988), R. Putman (1993) darbais.

Socialinio kapitalo sampratoje socialiniai ryšiai išryškinami kaip suteikiantys naudingos informacijos, paramos, vertinami kaip faktiniai ir potencialūs ištekliai, racionalūs ar tikslingi veiksmai, individų normos ir vertybės, galimi kaip ištekliai tam tikrame socialiniame kontekste (Bourdieu, 1977; Coleman, 1988; Portes, 1998; Lin, 2001). Svarbiausia socialinio kapitalo charakteristika – konvertabilumas, kuomet kapitalas paverčiamas į kitas jo rūšis

---

Nida KVEDARAITĖ – dr. doc., socialiniai mokslai (edukologija); KTU Panevėžio institutas. Adresas: Nemuno g. 33, Panevėžys; tel./faks.: 00 370 45 570030; el. paštas: nida.kvedaraitite@ktu.lt. Mokslinių interesų sritys: besimokanti organizacija, žmogiškųjų išteklių vadyba, jaunimo užimtumas, judumas.

Aušra REPEČKIENĖ – dr. doc., technologijos mokslai (chemijos inžinerija); KTU Panevėžio institutas. Adresas: Nemuno g. 33, Panevėžys; tel./faks.: 00 370 45 570030; el. paštas: ausra.repeckiene@ktu.lt. Mokslinių interesų sritys: jaunimo užimtumas, judumas, žmogiškųjų išteklių vadyba, kultūrinės įvairovės studijos.

Rasa GLINSKIENĖ – dr. doc., socialiniai mokslai (ekonomika); KTU Panevėžio institutas. Adresas: Nemuno g. 33, Panevėžys; tel./faks.: 00 370 45 570030; el. paštas: rasa.glinskiene@ktu.lt. Mokslinių interesų sritys: jaunimo užimtumas, judumas, rinkotyra.

(pvz., ekonominį, žmogiškąjį), ypač į finansinį (Palloni ir kt., 2001). Be to, socialinis kapitalas apibrėžiamas, kaip ryšiai tarp žmonių: socialiniai tinklai ir iš jų kylančios abipusiškumo normos bei pasitikėjimas ir patikimumas (Putman, 1993), yra nevienalytis. Ši samprata atkreipia dėmesį į tai, kad socialinis kapitalas nors ir sunkiai apčiuopiamas, didėja naudojamas ir mažėja nenaudojamas, nes glūdi individų santykių struktūroje – socialiniuose tinkluose.

Socialinis tinklas įvardijamas kaip tam tikra socialinės struktūros forma, apibrėžianti juose dalyvaujančių individų socialinius ryšius, nusistovėjusių elgseną ir socialinės tvarkos modelius (Schweizer, White, 1998). Individas (grupė) gali turėti įvairių socialinių ryšių (pvz., šeiminių, draugystės, bendradarbių, verslo, migrantų ryšiai ir kt.) ir tik jam (grupei) būdingą socialinį tinklą. Priklausomai nuo konteksto, socialinių tinklų tipai gali įvairuoti pagal lygį (makro, mezo, mikro), kryptį (horizontalūs, vertikalūs), įtrauktį (įtraukiantys, atriojantys), formalumą (formalus, neformalus), ryšių stiprumą (silpni, stiprūs, nedalyvaujantys), homogeniškumo požymį (susiejantys, sujungiantys), atvirumą (uždari, atviri) (Granovetter, 1983; Bourdieu, 1986; Scott, 2001; Hanneman, 2001). Giminytės, draugystės, kolegiški ar kaimynystės ryšiai padeda individams, jų grupėms per socialinius tinklus gauti naudos, rasti informacijos, surasti ar paveikti asmenį, pasinaudoti tik jiems prieinamais išteklių ir galimybėmis (Mitchell, 1969; Coleman, 1988; Putnam, 1993; Lin, 2001). Be to, socialinis tinklas, kaip komunikacijos forma ir metodas, gali būti naudojamas vertinant ir individų mobilumą (Mitchell, 1969).

Socialinių ryšių analizė, plačiai taikoma socialiniuose moksluose, vis dažniau pasitarnauja ir kaip metodologinė prieiga migracijos tyrimuose, nagrinėjant diasporas,

transnacionalinius ryšius, migrantų tinklus. Pastarosiose studijose postūmį davė migracijos tinklo teorijos taikymas, aiškinantis migruojančiojo asmens ir jo šeimos, draugų, pažįstamų ryšius, apimančius keitimąsi informacija, finansinę paramą, pagalbą randant darbą, būstą, dalijantis patirtimi ir pan. tikslo šalyje (Massey ir kt., 1993). Migracijos tinklo ryšiai vertinami kaip socialinis kapitalas, kuriame kinta individų nuostatos ir vertybės, o tinklo plėtra tampa viena iš priežasčių, lemiančių migraciją, nepaisant ją sukėlusių priežasčių. Visgi, migracijos tinklų teorija nepakankamai paaiškina migracijos motyvus (Ryan ir kt., 2008), o socialinių tinklų sąvokos panaudojimas yra paviršutiniškas, vartojamas kaip aprašomoji metafora ir nepakankamai pagrindžiamas teoriškai (Vertovec, 2003). Todėl, kompleksinei migracijos reiškinių analizei pasitelkiama socialinių tinklų koncepcija, kurios vienas pagrindinių argumentų yra susijęs su teiginiu, kad migracija nėra individualus, o veikiau socialinis kolektyvinis sprendimas, įprasminamas daugelio heterogeniškų socialinių tinklų (Palloni ir kt., 2001).

Socialinių tinklų koncepcijai, socialinių tinklų analizės būdų ir jų taikymo migracijos studijose daug dėmesio skyrė ir Lietuvos mokslininkai: A. Sipavičienė (2006), A. Maslauskaitė ir V. Stankūnienė (2007), I. Gečienė (2009), J. Bučaitė-Vilkė, V. Rosinaitė (2010). Socialinio kapitalo vaidmenį išsimokslinusių žmonių migracijoje nagrinėjo D. Antinienė ir kt. (2004), A. Kazlauskienė, L. Rinkevičius (2006b), A. Repečkienė, N. Kvedaraitė (2011). Autorių darbuose išryškėja nuostata, kad emigracijoje vienas esminių traukos veiksnių priimančioje šalyje yra tarpasmeniniai individo santykiai, paremti giminytė, draugyste ar kilme. Migrantų tarpasmeniniai ryšiai sukuria „saviškumo“ jausmą,

padeda jiems prisitaikyti ir ištraukti į naują visuomenę (Bučaitė-Vilkė, Rosinaitė, 2010). Santykiai, paremti šeimos ar giminystės ryšiais, padeda individui spręsti kasdieninio gyvenimo problemas, tačiau pagrindinis tokių santykių vaidmuo – sumažinti įvairius kaštus (piniginius, psichologinius) ir riziką susijusią su emigracija (Maslauskaitė, Stankūnienė, 2007). Institucionalizuoti ryšiai apima santykius viešojoje erdvėje, kurie yra „nematomi“, tačiau reikšmingi individo gyvenime: jie gali suteikti priėjimą prie įvairių materialinių, informacinių ir kitų išteklių. Socialiniais ryšiais kuriamas kapitalas įgalina emigracijos procese dalyvaujantį individą sukurti tarpasmeninių socialinių santykių tinklą, kurie padeda realizuoti ekonominius, socialinius tikslus ar didinti finansinį kapitalą.

Pastaruosius keletą metų Lietuvos žiniasklaidoje bei mokslinėje literatūroje dažnai diskutuojama apie nepasitenkinimą šalies, kurioje gyvenama, socialinėmis, ekonominėmis, o kartais ir politinėmis, kultūrinėmis sąlygomis, skatinančiomis migracijos srautų intensyvėjimą. Šalies gyventojų migracija dažniausiai siejama su ekonominiais poreikiais, pažymint, kad emigracijos procesą lemia įvairūs veiksniai, pasireiškiantys kaip išstumiamieji arba pritraukiamieji ir formuojantys dabartinės visuomenės migracines nuostatas. Tačiau, ypatingai didelį susirūpinimą kelia jaunų žmonių, ypač aukštųjų mokyklų studentų bei absolventų emigracija į ekonomiškai pajėgias ir patrauklias šalis, kuri įvardijama kaip sudėtinga ir kompleksiška problema (Merkys ir kt., 2004; Kazlauskienė, Rinkevičius, 2006a; Repečkienė ir kt., 2009a). Šiame straipsnyje vartojama *akademino jaunimo* sąvoka apibūdina aukštųjų mokyklų (universitetų ir kolegijų) studentus, studijuojančius laipsnį suteikiančiose studijose. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne (2006) **akademino jaunimo**

sąvoka atskleidžia jaunimo priklausymą aukštajai mokyklai. Taigi, galima teigti, jog žodžių junginys *aukštųjų mokyklų (universitetų ir kolegijų) studentai* bei sąvoka *akademiniis jaunimas* gali būti vartojami kaip sinonimai.

Analizuojant akademino jaunimo emigracijos priežastis, išryškėja motyvai, lemę apsisprendimą išvykti dirbti į pasirinktą užsienio šalį, kurie yra ne tik ekonominio, bet ir asmeninio pobūdžio. Tai atskleidžia socialinių santykių, grindžiamų abipusio pasitikėjimo pagrindu tarp emigruojančių individų (šiuo atveju – akademino jaunimo), svarbą ir išryškina **mokslinę problemą**, kurią detalizuoja šie probleminiai klausimai: *ar individų emigracinei patirčiai turi įtakos jų ryšiai su šeima, giminėmis, draugais, kolegomis ar pažįstamais? Kaip tarpasmeniniai ir institucionalizuoti ryšiai vertinami emigruojančių individų darbinimosi/mokymosi paieškos strategijose?*

Akademino jaunimo socialiniai ryšiai emigracijos procesuose yra mažai nagrinėta sritis šalies mokslinių tyrimų erdvėje, todėl šio **tyrimo objektu** pasirinkti emigruojančių aukštųjų mokyklų studentų socialiniai ryšiai.

Tyrimo tikslas – atskleisti emigruojančio akademino jaunimo socialinius ryšius darbo ir edukacinės paieškos strategijose, tiriant Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų migracinę patirtį.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, statistinė duomenų analizė.

Empirinio tyrimo metodologija ir metodika

Emigruojančio akademino jaunimo socialinių ryšių darbo ir edukacinėje paieškos strategijose tyrimas yra grindžiamas:

- **migracijos tinklo teorija**, kuri siekia paaiškinti santykius tarp migruojančiojo asmens ir jo šeimos, draugų, likusių gimtojoje šalyje bei ryšius, apimančius keitimąsi informacija, finansinę pagalbą, pagalbą randant darbą, dalijantis patirtimi ir kt. tikslo šalyje. Migracijos srautai migracijos tinklo teorijoje traktuojami kaip save generuojantis procesas: atvykėliai įsikuria tam tikrose teritorijose, dirba tam tikruose darbo rinkos sektoriuose, sukuria tam tikrus kontaktus su aplinka, taip sukurdami socialinį tinklą, kuris skatina ir kitus tautiečius vykti į tą šalį bei padeda naujiems imigrantams susirasti darbą, gyvenamąją vietą, suteikia reikalingą informaciją, o tai palengvina ir paspartina jų adaptaciją (Gurak, Caces, 1992; Massey ir kt., 1993; Zlotnik, 2006);

- **socialinių tinklų koncepcija**, kuri socialinių žmonių elgesį aiškina remiantis ryšių tarp grupės narių bruožais, o socialinį tinklą apibrėžia kaip daugiau ar mažiau patvarias struktūras, apjungiančias individus į didelius tinklus. Viena vertus, socialinių tinklų koncepcija sudaro galimybes tirti, kaip socialinis tinklas funkcionuoja, kaip jis socialiai konstruojamas, kaip keičiasi laiko ir erdvės atžvilgiu, kita vertus – analizuoti socialinių veikėjų pozicijas tinkle, jų galimybes prisijungti prie kitų tinklų ir kt., nes migruojančiam individui heterogeniški socialiniai tinklai (giminystės, draugystės, kolegiški, kaimynystės) bei juose pasitikėjimu ir tarpusavio išipareigojimais grįsti socialiniai ryšiai tampa vienu iš esminių išgyvenimo ir adaptacijos tikslo šalyje veiksmų (Mitchell, 1969; Coleman, 1988; Putnam, 1993; Palloni ir kt., 2001; Pescosolido, 2006);

- **migracijos sistemų teorija**, kuri migracijos procesą aiškina kaip makro ir mikro struktūrų dviejose teritorijose sąveikos išdavą. Makro struktūromis laikomi

instituciniai veiksniai, mikro struktūros – pačių emigrantų įsitikinimai, patirtys, tinklai. Šie du lygmenys suprantami kaip konkrečių sąlygų šalyje visuma, o jų sąveika dažnai persidengia, todėl sunku juos išskirti bei konkrečiai įvardinti. Be to, šie lygmenys yra susipynę ir jungiasi tarpusavyje įvairiais tarpiniais mechanizmais, kuriuos praktikoje identifikuoti ir pamatuoti jų poveikio intensyvumą dažnai neįmanoma (Mabogunje, 1970; Zlotnik, 2006);

- **sprendimų priėmimo teorija**, kuri remiasi keturiais veiksniais, lemiančiais sprendimą migruoti ar ne: teigiami ir neigiami veiksniai, susiję su kilmės vietoje ir tikslo šalimi (įdarbinimo galimybės, gyvenimo sąlygos), intervencinės kliūtys (fizinės, asmeninės), asmeniniai veiksniai (žinios, įžvalgumas). Sprendimų priėmimo teorija iškelia dvi prielaidas: pirma, ši teorija yra tinkama tuomet, kai individai gali laisvai priimti sprendimus, antra, sprendimas migruoti grindžiamas racionalumo principu: individai aiškiai žino ir suvokia savo tikslus ir siekius, juos formuluoja ir pasirenka tikslų siekimo būdus (Lee, 1966; Daugherty, Kammeyer, 1995; Srivastava, 1995);

- **motyvacinė migracijos sprendimų teorija**, kurią sudaro keturi sprendimo priėmimo žingsniai: galimybė, išreiškianti pasirinkimo migruoti potencialumą (fizine ir psichologine prasme); motyvas, išryškinantis individo vertybes (ekonominė, socialinė gerovė); lūkesčiai, siejami su migracija, padėsiančia individams pasiekti išsikeltus tikslus (užsidirbti, sukurti šeimą); paskata, suvokiama kaip veiksniai teigiamai ar neigiamai veikiantys tikslų pasiekimą. Remiantis pastarąja teorija ir pabrėžiant motyvų bei paskatų svarbą, tarp jų išryškėja du pagrindiniai veiksniai, turintys įtakos migraciniam sprendimui – ekonominiai ir šeiminiai (Sell, DeJong, 1978; Daugherty, Kammeyer, 1995);

- **žmogiškojo kapitalo teorija**, kurioje pristatoma išsimokslinimo, amžiaus bei sveikatos svarba priimant sprendimą emigruoti. Remiantis šia teorija, įgijusiems aukštąjį išsilavinimą gimtojoje šalyje ir ketinantiems emigruoti individams atsiveria didesnės įsidarbinimo, įgytų žinių, įgūdžių pritaikymo ir realizavimo galimybės užsienio darbo rinkoje, todėl šie individai greičiau atgauna patirtas migracijos išlaidas. Be to, kuo individo sveikatos būklė yra geresnė, tuo labiau jis gali būti linkęs emigruoti, nes kitu atveju yra sunku susigrąžinti migracijos investicijas. Amžiaus veiksnys atskleidžia, kad kuo jaunesnis individas, tuo labiau jis gali būti linkęs emigruoti, nes lengviau prisitaiko prie naujos aplinkos, nėra susaistytas itin stiprių šeiminių ryšių (Dalen, Henkens, 2008).

Siekiant identifikuoti emigruojančio akademinio jaunimo socialinius ryšius darbo ir edukacinės paieškos strategijose, parengta akademinio jaunimo emigracinės patirties ir ketinimo emigruoti vertinimo *metodika*, kuri apima du diagnostinius blokus (darbo paieškos ir mokymosi strategijos tikslo šalyje).

Pirmasis diagnostinis blokas (*darbo paieškos strategija tikslo šalyje*) sudarytas iš 4 kriterijų, kurių pagalba buvo siekiama išsiaiškinti darbo pobūdį svečioje šalyje; veiksmus, atliktus išvykstant dirbti; motyvus išvykti dirbti į pasirinktą šalį/šalis; pasitenkinimą darbu svečioje šalyje.

Antrąjį diagnostinį bloką (*mokymosi paieškos strategija tikslo šalyje*) taip pat sudaro 4 kriterijai, kurių pagalba buvo siekiama išsiaiškinti mokymosi pobūdį svečioje šalyje; veiksmus, atliktus išvykstant mokytis; motyvus išvykti mokytis į pasirinktą šalį/šalis; pasitenkinimą mokymusi svečioje šalyje.

Pasirinktas tyrimo duomenų rinkimo metodas – *anketinė apklausa*. Apklausiai atlikti parengtas *apklausos instrumentas*

– klausimynas Lietuvos aukštųjų mokyklų studentams, kuris buvo konstruojamas remiantis mokslininkų (Repečkienė ir kt., 2009; Kvedaraitė ir kt., 2010; Repečkienė, Kvedaraitė, 2011) atliktais tyrimais bei paskelbtais rezultatais.

Apklausos rezultatų analizei taikytas statistinės analizės metodas – *aprašomoji statistika*, kurios pagrindu atliktas pirminis kiekybinių duomenų apdorojimas. Matematinė statistinė analizė atlikta SPSS 19 for Windows (Statistical Package for Social Sciences) programine įranga.

Straipsnyje remiamasi projekto „Aukštųjų mokyklų studentų migracinę patirtį reprezentuojančių nuostatų tyrimas“ rezultatais.

Tyrimo, organizuoto 2011 m. kovo-lapkričio mėn., tikslinė grupė – Lietuvos aukštųjų mokyklų (universitetų ir kolegijų) studentai, studijuojantys laipsnį suteikiančiose studijose. Tyrimo imtis - 1187 Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai.

Tyrimo dalyvių sociodemografinės charakteristikos. Tyrime dalyvavo 69 % moterų ir 31 % vyrų. Didžioji dauguma (53 %) yra 17-21 metų, 39 % – 22-27 metų amžiaus studentai. Nustatyta, kad didžioji dalis yra nesukūrę šeimos (78 %), neturi vaikų (90 %). Tik nedidelė dalis studentų (10 %) savo šeiminei padėti įvardijo kaip vedęs/ištekėjusi ir turintys vaikų (10 %).

Kaip svarbus socialinis rodiklis aiškinantis daugumos studentų migracinę aktyvumą yra jų šeimos (ar asmeninė) materialinė padėtis. Nustatyta, jog daugumos studentų (40 %) mėnesinės pajamos yra mažos ir siekia iki 800 Lt per mėnesį (atitinkmuo – ES valiuta: 230 €), taip pat dauguma (72 %) jų nedirbo.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog vyrai turi daugiau migracijos į užsienio šalis patirties nei moterys, ir kaip išvykimo tikslą nurodo darbą užsienyje.

Analizuojant studentų amžių nustatyta, kad į užsienį dirbti linkę išvykti 17-27 m. amžiaus studentai, kurie kilmės šalyje dirbo paslaugų (prekybos, švietimo, statybos, viešbučiai ir restoranai) sektoriuose. Remiantis 2010 m. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, šiuose sektoriuose mokama minimali mėnesinė alga (800 Lt, atitinkamo ES valiuta: 230 €), todėl vyraujantis žemas darbo užmokestis veikia kaip ekonominė paskata studentus išvykti į tikslo šalis.

Empirinio tyrimo rezultatai

Nors klausimas „išvažiuoti ar likti?“, kurį užduoda sau kiekvienas emigruojantis, yra fundamentalus, tačiau išvykstančiam itin svarbi socialinė ir ekonominė su persikėlimu į tikslo šalį susijusi informacija, kurią gali suteikti migracijos procese dalyvaujantys individai. Migrantas, būdamas socialinio tinklo veikėju, pats tampa informacijos šaltiniu ir prieiga kitiems naudotis tik jiems prieinamais tinklo ištekliais, resursais, galimybėmis. Anot D. S. Massey ir F. G. Espana (1987), migrantų tinklai apibrėžiami kaip socialinių ryšių voratinklis (raizginys), kuris padeda sumažinti tarptautinio mobilumo kaštus. Kiekvienas individas tapęs migrantu sumažina migracijos kaštus dėka draugų ir giminaičių rinkinio, kuris paskatina migruoti ir toliau plėsti tinklą.

Darbo paieškos strategija. Analizuojant akademinio jaunimo migracinę patirtį, nustatyta, kad didžioji jų dalis išvyko į užsienio šalis darbo tikslais (32,6 %), nors daugumos jų buvimas tikslo šalyse buvo trumpalaikis (nuo 3 mėn. iki 1 metų). Be to, akademinis jaunimas dirbo paslaugų sektoriuje: 26,5 % – viešbučiuose ir restoranuose bei 9,5 % – prekyboje, tuo tarpu

16,4 % jaunimo buvo užimti žemės ūkio ir 10,6 % pramonės sektoriuose.

Anot M. Boyd (1989), socialiniai ryšiai padeda emigrantams susirasti darbą, gyvenamąją vietą, gauti informaciją, kontaktus, psichologinę paramą ar patarimus. Be to, šie ryšiai itin svarbūs žemesnės kvalifikacijos ar išsimokslinimo lygio darbuotojams, kurie pasižymi mažesniais adaptaciniais ištekliais, teigia A. Kazlauskienė ir L. Rinkevičius (2006b). Socialiniais ryšiais gaunama informacija apie galimybes dirbti užsienyje yra ypač svarbi studentams primant sprendimą emigruoti, o susiejančys ryšiai pagal homogeniškumo požymį (pvz., etninę grupę, amžių, socialinę klasę) su kitoje šalyje gyvenančiais – studentus daro dar labiau mobilesnius.

Nustatyta, jog akademiniam jaunimui įsidarbinti tikslo šalyse padėjo tiek formalūs, tiek neformalūs ryšiai, tačiau pastarieji, būdami atviresni ir apimantys platesnį socialinį ratą, buvo svarbesni. Anot M. Granovetter (1983), stipriais ryšiais grindžiami santykiai yra tarp šeimos narių ir draugų, silpnais – tarp pažįstamų. Šeimos narių, draugų bei giminaičių parama buvo svarbesnė 17-27 metų amžiaus jaunimui. Kad draugai yra svarbūs migracinio tinklo veikėjai, pažymėjo 17-21 ir 22-27 metų amžiaus akademinis jaunimas (atitinkamai 18,8 % ir 16,8 %), nurodydami juos kaip potencialius paramos šaltinius išvykstant dirbti į tikslo šalį. Draugų ir giminaičių gyvenančių užsienio šalyse teikiama parama yra aktuali tiek bakalauro (atitinkamai 16,1 % ir 14,6 %), tiek magistro studijas (atitinkamai 29,7 % ir 18,9 %) pasirinkusiems aukštųjų mokyklų studentams, vis dėlto svarbesnė ji buvo antrosios pakopos studentams.

Nors draugų parama yra tiek pat aktuali vyrams ir moterims, tačiau santykiai su šeimos nariais, kurie dažniausiai būna

paremti artumo, emocinio intensyvumo ir pagalbos lūkesčiais, yra svarbesni studentams moterims nei studentams vyrams. Kadangi didžioji dalis tyrime dalyvavusių studentų (78 %) yra nesukūrę savo šeimos, tai stipriais ryšiais grindžiami santykiai su šeimos nariais, šiuo atveju – tėvais, broliais ir/ar seserimis, yra labiau svarbūs pirmosios pakopos studentams (15,3 %).

Be to, išvykę dirbti į užsienį 17-21 metų ir 22-27 metų amžiaus studentai įsidarbino pasitelkdami ir formalius ryšius: įdarbinimo agentūras Lietuvoje (atitinkamai 13,8 % ir 16,8 %), kreipėsi tiesiai į darbdavį (atitinkamai 11,3 % ir 7,9 %) ar gavo darbo pasiūlymą tiesiai iš darbdavio (atitinkamai 7,5 % ir 13,9 %).

Nors stiprūs draugystės ryšiai yra laikomi mažiau efektyvia priemone prieinančią informacijos ir išteklių (Granovetter, 1983; Putnam, Goss, 2002), tačiau tyrime dalyvavę respondentai informacijos apie pageidaujamą darbą tikslo šalyse visgi ieškojo draugų (28 %) ir šeimos narių (17 %) rate. Nors respondentai tarpasmeniniais tinklais taip pat ieškojo ir informacijos apie gyvenamąją vietą tikslo šalyse, tačiau reikšmės turėjo ir formalūs ryšiai, t. y. net vidutiniškai 35 % studentų gyvenamąją vietą suteikė darbdavys tikslo šalyje. Socialiniame gyvenime sujungiantys ryšiai (angl. *bridging*), anot R. Žiliukaitės (2004), padeda individams judėti į priekį, todėl atsiranda stipresnė paskata studentams emigruoti darbo tikslais.

Kaip svarbų informacijos šaltinį ir išteklių ieškant pageidaujamo darbo respondentai pažymėjo internetą. Internetas buvo reikšmingas tiek 17-21 ir 22-27 metų amžiaus (atitinkamai 23 % ir 28 %) studentams, tiek respondentams – vyrams ir moterims (atitinkamai 27 % ir 24 %), tiek pirmos ir antros studijų pakopos studentams (atitinkamai 25 % ir 30 %). Tačiau

internetas kaip informacijos šaltinis gyvenamajai vietai susirasti emigracinę patirtį turinčių studentų tarpe buvo vertinamas kaip mažiau reikšmingas. R. Žiliukaitė (2004), nagrinėdama socialinio kapitalo dinamiką, teigia, kad socialiniam kapitalui poveikį gali turėti spartus informacinių technologijų – kompiuterių, interneto – skverbimasis į individų kasdienį gyvenimą bei ypač pastarojo panaudojimo sritys. Interneto poveikis socialiniam kapitalui mokslininkų tarpe vertinamas nevienareikšmiškai, dažnai pabrėžiamas jo neigiamas aspektas socialinių santykių aspektu: bendruomeniškumo praradimas, retesnis bendravimas su šeimos nariais, santykių su šalia (vietos atžvilgiu) gyvenančiais žmonėmis silpnėjimas (Nie, Erbring, 2000; Norris, 2003). Viena vertus stipriais ryšiais palaikomi santykiai su šeimos nariais ir draugais iškeičiami į silpnus ryšius, kurie, anot M. Granovetterio (1983), suteikia didesnę prieigą prie informacijos ieškant darbo, gyvenamosios vietos ar išteklių. Kita vertus, internetas susieja individus pagal panašumo požymius (pvz., socialinius, interesus, veiklą) ir naudojamas susietajam (angl. *bonding*) socialiniam kapitalui formuoti ir palaikyti (Uslaner, 2000; Norris, 2003; Žiliukaitė, 2004). Visgi, reikia kalbėti apie socialinių ryšių transformaciją, kurią palengvino internetas, suteikdamas individams daugiau galimybių bendrauti ir gauti įvairiapusiškos informacijos, taip juos suartindamas ir praplėsdamas jų socialinius tinklus. Taigi, akademinis jaunimas internetą vertina ne tik kaip bendravimo kanalą ir bendradarbiavimo formą, bet kaip pagalbą įgyvendinant savo tikslus (veiklas) mažesnėmis sąnaudomis, t. y. mažinant emigravimo kaštus.

Analizuojant studentų emigracinę patirtį tikslo šalyje, nustatyta, kad jų tarpasmeninis tinklas (šeima, draugai, giminės, kolegos ir

pažįstami) mažai lėmė jų išvykimą dirbti į užsienio šalių vertinant tiek pagal amžių, lytį ar studijų pakopą (1 lentelė).

Tačiau materialinės gyvenimo sąlygos ir darbo užmokestis veikė kaip pritraukiantieji tikslo šalyse veiksniai tiek jauno (17-27 m.) ar vyresnio (22-27 m.) amžiaus studentus, tiek vyrus ar moteris. Galimybė įsidarbinti pagal įgytą profesiją nebuvo svarbus veiksnys, paskatinęs juos išvykti dirbti į užsienio šalį. Taigi, dirbdami paslaugų sektoriuje akademinis jaunimas buvo patenkintas darbu tikslo šalyse (77 %) ir norėtų dar sugrįžti dirbti į šią šalį.

Vertinant akademinio jaunimo ketinimus emigruoti, tyrimo rezultatai pasiskirstė sekančiai: 39 % jų ketina išvykti į užsienį ir tiek pat – nevykti. Dažniausiai studentų pasirenkamos tikslo šalys yra Jungtinė Karalystė, Airija, Ispanija, Vokietija ir JAV, į kurias jie ketina išvykti dirbti ilgesniam laikotarpiui (70 %), t. y. ilgiau nei metams. 17-21 metų amžiaus respondentai įsidarbinant tikslo šalyse ketina labiau naudotis tarpasmeniniais tinklais (draugais – 32 %, giminaičiais – 21 %), tuo tarpu 22-27 m. amžiaus – instituciniais tinklais (kreipsis į įdarbinimo agentūrą – 13 % ir tiesiai į darbdavį – 18 %) ir tarpasmeniniais

(draugais – 25 %). Kaip potencialius išteklius darbinimosi procese studentai (moteris ir vyrai) vertina draugus (atitinkamai 29 % ir 26 %), tačiau studentai vyrai papildomai išskiria darbdavį (20 %) užsienio šalyje, į kurią ketinama vykti.

Studentų gebėjimai naudotis informacinėmis technologijomis, ypač integruojant interneto galimybes į savo veiklas, parodo jų siekį formuoti savo socialinį kapitalą ir didinti įvairias kapitalo rūšis. Nustatyta, jog 17-21 metų ir ypač 22-27 metų amžiaus ketinantis emigruoti akademinis jaunimas internetą naudojo kaip informacijos šaltinį ieškant darbo (atitinkamai 30 % ir 44 %) ir gyvenamosios vietos (atitinkamai 18 % ir 38 %). Be to, antros pakopos studentai (58 %) ir respondentai vyrai (52 %) yra labiau linkę ieškoti darbo internetu nei pirmos pakopos studentai ir respondentės moteris (atitinkamai abu po 32 %). Tenka pastebėti, kad pirmos pakopos studentams svarbi yra tarpasmeninio tinklo narių, ypač draugų ir giminaičių, teikiama parama ieškant darbo ar gyvenamosios vietos tikslo šalyse.

Vertinant ketinimo išvykti dirbti į tikslo šalis veiksnius, nustatyta, jog 17-21 ir 22-27 m. amžiaus aukštųjų mokyklų

1 lentelė

Veiksniai lėmę akademinio jaunimo išvykimą dirbti į užsienio šalį (%)

Veiksniai	Amžius		Lytis		Studijų pakopa		
	17-21	22-27	Vyras	Moteris	Pirma	Antra	Trečia
Šeima	33,8	40,6	32,7	38,0	38,0	32,4	14,3
Giminės	17,5	14,9	7,7	19,0	16,8	16,2	-
Draugai	32,5	32,7	26,9	34,3	33,6	27,0	14,3
Kolegos	4,0	5,9	5,8	5,8	4,4	5,4	28,6
Materialinės gyvenimo sąlygos	68,8	82,2	71,2	77,4	73,7	83,8	71,4
Darbo užmokestis	83,8	85,1	84,6	83,9	84,7	83,8	57,1
Nedarbas	35,0	55,4	44,2	46,7	42,3	59,5	28,6
Įsidarbinimo galimybės ateityje	38,8	46,5	50,0	40,1	43,1	32,4	71,4
Galimybė įsidarbinti pagal profesiją	13,8	24,8	26,9	17,5	16,8	18,9	85,7
Karjeros perspektyvos	25,0	36,6	38,5	30,7	30,7	27,0	85,7

studentams poveikį turėjo: asmeniniai (šeima, draugai), ekonominiai (materialinės gyvenimo sąlygos, darbo užmokestis, nedarbas), profesiniai (įsidarbinimo galimybės ateityje, karjeros perspektyvos, galimybė įsidarbinti pagal profesiją) motyvai (2 lentelė).

Iš politinių veiksnių 17-21 ir 22-27 m. akademiniam jaunimui ketinimui išvykti turėjo įtakos šalies kultūrinis patrauklumas (atitinkamai po 42 %), šalies socialinės apsaugos sistema (atitinkamai 55 % ir 66 %), šalies mokesčių sistema (atitinkamai 51 % ir 57 %), šalies darbo rinka (atitinkamai 56 % ir 67 %). Ketinimas emigruoti yra sąmoningas ir tikslingas individo pasirinkimas, veikiamas įvairių individą įtakančių veiksnių: nuo asmeninių, profesinių iki sociokultūrinių, politinių ir ekonominių. Pastarieji ir ypač darbo užmokestis yra svarbus akademinio jaunimo išvykimą lemiantis veiksnys, nes, kaip rodo tyrimo rezultatai, jie tikslo šalyse ketina dirbti bet kokią darbą, svarbu – uždarbis (56 %). Deja, tik 26 % apklaustųjų ketina dirbti darbą atitinkantį jų įgyjamą profesiją. Taigi, akademinio jaunimo ketinimą emigruoti veikiantys veiksniai jų priimami kaip pritaikymo prie kintančios išorinės aplinkos

strategija ir suvokiama kaip individualių sprendimų pasekmė.

Edukacinės paieškos strategija. Europos Sąjunga propaguoja mokymosi visą gyvenimą idėją, socialinio dialogo stiprinimą, aktyvių darbo rinkos priemonių diegimą, modernios gerovės valstybės kūrimą, orientuojantis į aukštos kvalifikacijos specialistų, ypač akademinio jaunimo, mobilumą (Docquier, Marfouk, 2004).

Ištyrus Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų emigracinę patirtį edukacijos procesuose, pastebėta, kad nors į užsienį studijuoti išvyko nedidelė dalis (tik 6 %), tačiau daugiausia jų 2009 ir 2010 metais išvyko į Europos Sąjungos (JK, Airija, Švediją, Vokietija) ir ne Europos Sąjungos (Turkiją, JAV, Kanada) šalis. Išvykusieji daugiausia mokėsi universitete (51 %) ir kolegijose (32 %).

Studentai išvyko studijuoti į tikslo šalį dėl profesinių, ekonominių veiksnių: įsidarbinimo galimybių užsienyje, karjeros perspektyvų, stipendijų (3 lentelė).

Iš politinių motyvų grupės, skatinančius respondentus studijuoti užsienio aukštosiose mokyklose, jauno (17-21 m.) ir vyresnio (22-27 m.) amžiaus respondentai pažymėjo šalies kultūrinį patrauklumą

2 lentelė

Veiksniai lėmę akademinio jaunimo ketinimą išvykti dirbti į užsienio šalį (%)

Veiksniai	Amžius		Lytis		Studijų pakopa		
	17-21	22-27	Vyras	Moteris	Pirma	Antra	Trečia
Šeima	49,2	62,0	49,3	56,5	55,9	57,6	37,5
Giminės	19,5	18,2	17,4	18,8	18,3	15,2	12,5
Draugai	42,2	33,1	24,6	41,9	37,1	39,4	25,0
Kolegos	15,6	10,7	7,2	14,7	12,4	12,1	25,0
Materialinės gyvenimo sąlygos	87,5	89,3	81,2	90,6	87,6	90,9	87,5
Darbo užmokestis	94,5	95,9	91,3	96,3	94,6	97,0	87,5
Nedarbas	71,1	80,2	68,1	78,0	75,2	72,7	75,0
Įsidarbinimo galimybės ateityje	78,9	81,8	75,4	81,7	80,2	84,8	75,0
Galimybė įsidarbinti pagal profesiją	61,7	62,0	68,1	60,2	59,4	81,8	87,5
Karjeros perspektyvos	68,0	75,2	75,4	71,9	68,3	84,8	100,0

Akademinį jaunimą išvykti studijuoti į užsienio šalį lemiantys veiksniai (%)

Veiksniai	Amžius		Lytis		Studijų pakopa		
	17-21	22-27	Vyras	Moteris	Pirma	Antra	Trečia
Šeima	26,7	20,8	40,0	19,4	20,7	33,3	33,3
Giminės	26,7	4,2	20,0	9,7	10,3	16,7	16,7
Draugai	46,7	33,3	40,0	35,5	41,4	33,3	16,7
Kolegos	13,3	16,7	20,0	18,9	17,2	16,7	-
Materialinės gyvenimo sąlygos	46,7	20,8	40,0	25,8	27,6	33,3	33,3
Darbo užmokestis	26,7	20,8	50,0	19,4	24,1	-	66,7
Nedarbas	13,3	4,2	-	9,7	6,9	-	16,7
Įsidarbinimo galimybės užsienyje	73,3	58,3	50,0	64,5	65,5	33,3	66,7
Stipendija	60,0	50,0	60,0	48,4	58,6	33,3	33,3
Studijų kaina	40,0	33,3	50,0	29,0	34,5	33,3	33,3
Galimybė įsidarbinti pagal specialybę	66,7	54,2	50,0	61,3	58,6	33,3	83,3
Karjeros perspektyvos	73,3	66,7	60,0	74,2	72,4	50,0	83,3

(atitinkamai 80 % ir 83 %), šalies saugumą (atitinkamai 40 % ir 42 %), šalies mokslo sistemą (atitinkamai 47 % ir 63 %). Tuo tarpu vertinant pagal lytį, moterų ir vyrų respondentų pasirinkimą studijuoti užsienio aukštojoje mokykloje daugiausia lėmė ekonominiai veiksniai: materialinės gyvenimo sąlygos, darbo užmokestis ir stipendijos dydis.

Socialinis kapitalas siejamas su visomis gyvenimo pusėmis ir veiklomis, gyvenimo ir ekonominio mąstymo bei elgesio būdais, todėl jo supratimas yra svarbus daugialypio turinio praktikoje (Tuomi, 2003; Augustinaitis, 2004). Remdamasis savo socialiniu kapitalu individas akumuliuoja profesinius, edukacinius, technologinius ir kitus aspektus, kuriuos jis panaudoja priimdamas įvairius sprendimus, vieną iš jų – kurios šalies ir kokioje aukštojoje mokykloje studijuoti. Tyrimo rezultatų analizė atskleidė, kad dauguma akademinio jaunimo naudojosi instituciniais ryšiais siekdami studijuoti užsienio aukštojoje mokykloje. Dauguma studentų vyko trumpalaikėms studijoms (nuo 5 iki 10 mėn.)

pagal studentų mainų programas, mokėsi universitete ir gavo studijas liudijančius dokumentus (diplomus – 22 %, sertifikatus – 17 %, kvalifikacijos pažymėjimus – 15 %).

Vertinant studentų akademinį mobilumą ypač yra aktualūs informaciją apie profesines galimybes teikiantys ir profesinius interesus tenkinantys ryšiai (Palioni ir kt., 2001). Tyrime paaiškėjo, jog studijuoti į užsienį vykę respondentai kaip informacijos šaltiniu naudojami: internetu, mokslo institucijų bei studijų mainų programos koordinatoriaus teikiama informacija ir parama. Pastarieji ryšiai ypač reikšmingi buvo jaunesnio amžiaus (17-21 m.) studentams (30 %). 17-21 metų amžiaus (30 %) respondentai informacijos apie pageidaujamą mokymosi instituciją užsienio šalyse taip pat ieškojo pasitelkdami plačiausiai naudojamą žinių išteklių – internetą. Tuo tarpu tarpasmeniniais tinklais (šeimos, giminių ir pažįstamų) gaunama informacija, parama studijoms užsienio šalyse studentai nesinaudojo. Tyrimas parodė, kad informacijos apie gyvenamąją vietą tikslo

šalyje respondentams suteikė pati aukštoji mokykla (vidutiniškai 50 %), todėl tik nedaugelis studentų papildomai pasitelkė kitus žinių šaltinius, t. y. spaudą, internetą. Taigi, užsienio šalyse studijavę studentai yra patenkinti studijomis ir norėtų toliau studijuoti užsienio šalyse (81 %).

Lišvados

Tyrime nustatyta, kad Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai svarbiausiais socialiniais ryšiais darbo paieškos užsienio šalyse

įvardijo tarpasmeninius (neformalius). Nors įdarbinimo agentūros yra kaip informacijos teikimo ir darbo, gyvenamosios vietos užsienyje žinių šaltinis, tačiau dauguma respondentų informaciją apie įsidarbinimo galimybes užsienio šalyse gavo iš artimiausios aplinkos (šeimos ir draugų). Studentai, pasirinkę mokymosi užsienio šalyse strategiją, kaip reikšmingiausių socialinius ryšius įvardijo institucionalizuotus, kurių svarba išryškėjo ieškant reikalingos informacijos apie mokymosi institucijas ir gyvenamąją vietą.

Tyrimą finansavo Lietuvos mokslo taryba (sutarties Nr. MIP-38/2010).

Literatūra

1. Antinienė, D., Baršauskienė, V., Merkys, G. (2004). Lietuvos studentų socialiniai ryšiai: diagnostinis tyrimas naudojant socialinio tinklo matricą // *Psichologija*. Nr. 30.
2. Augustinaitis, A. (2004). Šiuolaikinio žinojimo sandara // *Informacijos Mokslai*. T. 29.
3. Boyd, M. (1989). Family and Personal Networks in International Migration: Recent Development and New Agendas // *International Migration Review*. Vol. 23, No. 3.
4. Bourdieu, P. (1977). Cultural Reproduction and Social Reproduction / In *Power and Ideology in Education*, ed. J. Karabel and A. H. Halsey. - New York: Oxford University Press.
5. Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital / In *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, ed. J. G. Richardson. - New York: Greenwood Press.
6. Bučaitė-Vilkė, J., Rosinaitė, V. (2010). Tarpasmeninių ryšių tinklo formavimasis ir jo reikšmė migracijoje // *Kultūra ir visuomenė. Socialinių tyrimų žurnalas*. Nr. 1 (2).
7. Coleman, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital // *American Journal of Sociology*. Vol. 94.
8. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas: šeštas (trečias elektroninis) leidimas. Kompaktinė plokštelė / redaktorių kolegija: Stasys Keinys (vyr. redaktorius), Laimutis Bilkis, Jonas Paulauskas, Vytautas Vitkauskas. - Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006; internetinė versija, 2011. - <<http://dz.lki.lt>>.
9. Dalen, H. P. van, Henkens, K. (2008). Emigration Intentions: Mere Words or True Plans? Explaining International Migration Intentions and Behavior. - CentER Discussion Paper 2008-60. Prieiga per internetą: <<http://www.nidi.knaw.nl/Content/NIDI/output/2008/center-discussion-2008-60.pdf>>, [žiūrėta 2011 06 19]. doi: 10.2139/ssrn.1153985.
10. Daugherty, H. G., Kammeyer, K. C. W. (1995). *An Introduction to Population*. 2nd edition. - The Guilford Press: New York, London.
11. Docquier, Fr., Marfouk, A. (2004). Measuring the International Mobility of Skilled Workers (1990–2000): Release 1.0 (August 19, 2004). - World Bank Policy Research Working Paper No. 3381. Prieiga per internetą: <http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDS/IB/2004/09/22/000160016_20040922150619/Rendered/PDF/wps3381.pdf>, [žiūrėta 2011 07 15]. doi: 10.1596/1813-9450-3381.
12. Gečienė, I. (2009). Socialinių tinklų analizė migracijos studijose // *Sociologija*. Mintis ir veiksmas. Nr. 2 (25).
13. Granovetter, M. (1973). The Strength of Weak Ties // *American Journal of Sociology*. Vol. 78. doi: 10.2307/2776392.
14. Granovetter, M. (1983). The Strength of Weak Ties: a Network Theory Revisited // *Sociological Theory*, Vol. 1. doi: 10.2307/202051.

15. Gurak, D. T., Caces, F. (1992). Migration Networks and the Shaping of Migration Systems / In *International Migration Systems: A Global Approach*, ed. M. Kritz, L. L. Lim and H. Zlotnick. - Oxford: Clarendon Press.
16. Hanneman, R. A. (2001). Introduction to Social Network Methods. Prieiga per internetą: <<http://faculty.ucr.edu/~hanneman/>>, [žiūrėta 2011 11 22].
17. Kazlauskienė, A., Rinkevičius, L. (2006a). Lithuania "Brain Drain" Causes: Push and Pull Factors // *Engineering Economics*. Vol. 1, No. 46.
18. Kazlauskienė, A., Rinkevičius, L. (2006b). The Role of Social Capital in the Highly-Skilled Migration from Lithuania // *Engineering Economics*. Vol. 4, No. 49.
19. Kvedaraitė, N., Žvirelienė, R., Repečkienė, A. (2010). Research of Economic Migration Reasons of University Students // *Mokslas ir edukaciniai procesai = Science and Processes of Education*. Vol. 1, No. 10, T. 2.
20. Lee, E. S. (1966). A theory of migration // *Demography*. Vol. 3, No. 1.
21. Lin, N. (2001). Building a Network Theory of Social Capital / In *Social capital – Theory and Research*, ed. N. Lin, K. Cook and R. S. Burt. - New York, NB: Transaction Publishers.
22. Mabogunje, A. L. (1970). Systems Approach to a Theory of Rural – Urban Migration // *Geographical Anglisis*. Vol. 2, No. 1. doi: [10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x](https://doi.org/10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x).
23. Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal // *Population and Development Review*. Vol. 19, No. 3. doi: [10.2307/2938462](https://doi.org/10.2307/2938462).
24. Massey, D. S., Espana, F. G. (1987). The Social Process of International Migration // *Science Magazine*. Vol. 237, No. 4816. doi: [10.1126/science.237.4816.733](https://doi.org/10.1126/science.237.4816.733).
25. Maslauskaitė, A., Stankūnienė, V. (2007). Šeima abipus sienų. Lietuvos transnacionalinės šeimos genėzė, funkcijos, raidos perspektyvos. - Vilnius.
26. Merkys, G., Baršauskienė, V., Antinienė, D. (2004). Lietuvos studentų socialiniai ryšiai: diagnostinis tyrimas, naudojant socialinio tinklo matricą // *Psichologija*. Nr. 30.
27. Mitchell, J. C. (1969). The Concept and Use of Social Networks / In *Social Networks in Urban Situations: Analyses of Personal Relationships in Central African Towns*, ed. J. C. Mitchell. - Manchester: The University Press. doi: [10.1525/aa.1971.73.4.02a00970](https://doi.org/10.1525/aa.1971.73.4.02a00970).
28. Nie, N., Erbring, L. (2000). Study Offers Early Look at How Internet is Changing Daily Life: Report. Prieiga per internetą: <<http://news.stanford.edu/news/2000/february16/internetsurvey-216.html/>>, [žiūrėta 2011 12 08].
29. Norris, P. (2003). Social Capital and ICTs: Widening or Reinforcing Social Networks? Prieiga per internetą: <<http://www.esri.com/jp/workshop/030325/030325paper6.pdf/>>, [žiūrėta 2011 11 27].
30. Palloni, A., Massey, D. S., Ceballos, M., Espinosa, K., Spittel, M. (2001). Social Capital and International Migration: a Test Using Information on Family Networks // *The American Journal of Sociology*. Vol. 106, No. 5. doi: [10.1086/320817](https://doi.org/10.1086/320817).
31. Pescosolido, B. A. (2006). The Sociology of Social Networks / In *The Handbook of 21st Century Sociology*, ed. C. D. Bryant and D. L. Peck. - Thousand Oaks, CA, Sage Publications. doi: [10.4135/9781412939645.n20](https://doi.org/10.4135/9781412939645.n20).
32. Portes, A. (1998). Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology // *Annual Review of Sociology*. Vol. 24. doi: [0360-0572/98/0815-0001\\$08.00](https://doi.org/0360-0572/98/0815-0001$08.00).
33. Putnam, R. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. - Princeton, NJ: Princeton University Press.
34. Putnam, R. D., Goss, K. A. (2002). Introduction / In *Democracies in Flux: The Evolution of Social Capital in Contemporary Society*, ed. R. D. Putnam. - Oxford University Press. doi: [10.1093/0195150899.001.0001](https://doi.org/10.1093/0195150899.001.0001).
35. Repečkienė, A., Kvedaraitė, N. (2011). Student's Social Ties as a Knowledge Resource in the Process of Migration // *KSI Transactions on Knowledge Society*. Vol. 4, No. 3.
36. Repečkienė, A., Kvedaraitė, N., Žvirelienė, R. (2009a). External and Internal Migration Insights in the Context of Globalization: Higher School Graduates' Attitude // *Economics and Management = Ekonomika ir vadyba*. Vol. 14.
37. Repečkienė, A., Žvirelienė, R., Kvedaraitė, N. (2009). Higher School Students Approach to Internal Migration: Practical Aspect. - Paper presented at the 2009 Changes in Social and Business Environment Conference, Panevėžys, November 4-5.
38. Schweizer, T., White, D. R. (1998). Revitalizing the Study of Kinship and Exchange with Network Approaches / In *Kinship, Networks and Exchange*, ed. T. Schweizer and D. R. White. - Cambridge, NY: Cambridge University Press. doi: [10.1017/CBO9780511896620](https://doi.org/10.1017/CBO9780511896620).

39. Scott, J. (2001). *Social Network Analysis: a handbook*. - London: SAGE Publications.
40. Sell, R. R., DeJong, G. F. (1978). *Toward a Motivational Theory of Migration Decision Making // Population & Environment*. Vol. 1, No. 4. doi: [10.1007/BF00972555](https://doi.org/10.1007/BF00972555).
41. Sipavičienė, A. (2006). *Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė*. Vilnius.
42. Srivastava, O. S. (1995). *Demography and Population Studies*. - Vikas Publishing House Pvt Ltd.
43. Tuomi, I. (2003). *Social Capital in the Knowledge Society: Generation, Accumulation, and the Impact of ICTs*. - Working paper draft. Institute for Prospective Technological Studies.
44. Uslaner, E. (2000). *The Internet and Social Capital // Communications of the ACM (Annals of Computing Machinery)*. Vol. 43. doi: [10.1145/355112.355125](https://doi.org/10.1145/355112.355125).
45. ertovec, S. (2002). *Transnational Networks and Skilled Labour Migration*. Prieiga per internetą: <http://www.transcomm.ox.ac.uk/working%20papers/WPTC-02-02%20Vertovec.pdf/>, [žiūrėta 2011 10 27].
46. Zlotnik, H. (2006). *Theories of International Migration / In Demography: Analysis and Synthesis. A Treatise in Population Studies*. Volume 2, ed. G. Caselli, J. Valtin and G. Wunsch. - Boston: Elsevier / Academic Press.

Straipsnis įteiktas: 2012 09 18

Parengtas publikuoti: 2012 12 01

Nida KVEDARAITĖ, Aušra REPEČKIENĖ, Rasa GLINSKIENĖ

SOCIAL TIES OF EMIGRATING ACADEMIC STUDENTS IN THE DEVELOPMENT OF STRATEGIES FOR THE SEARCHING OF JOBS AND EDUCATION

S u m m a r y

While being extensively applied in social sciences, analysis of social ties is increasingly more often invoked as a methodological approach in migration studies, when examining the diasporas, transnational ties and migrant networks. Interpersonal ties of migrants create a feeling of belonging, help them adapt and join a new society. Relationships based on family or kinship ties help the individuals to deal with the problems faced in everyday living; however, the key role of such relationships is to reduce different kinds of costs (financial, psychological) as well as risks associated with emigration. Institutionalised ties include relationships transpiring in the public space, which are invisible, but significant in the life of individuals: they enable the accessibility of material, information and other resources, whereas the function of the capital created through social ties is to create a network of interpersonal social relationships, which help achieving one's economic or social objectives, or amplify the financial capital.

The article analyses the importance of social relationships based on mutual trust between the emigrating individuals (in this case – academic students (of universities and colleges)), which is emphasised by the following problem questions: is

the emigration experience of individuals affected by their ties with the family, relatives, friends, colleagues/acquaintances? How are the interpersonal and institutionalised ties rated in the strategies for searching of jobs/education of migrating individuals?

It was established that formal and informal ties help the academic students to find jobs in destination countries, but the latter ones, being more opened and encompassing a broader social circle, are more important. The support of family members, friends and relatives is more important to students aged 17-27 and studying in universities and colleges. In the opinion of respondents, friends are important players of the migration network and are rated as potential sources of support for those departing to work in the destination country. Their support is relevant to the academic students of Bachelor's as well as Master's studies; however, it is more important for those in graduate studies. Although the support of friends is similarly relevant to males and females, the relationships with family members, which are generally based on expectations of closeness, emotional intensity and help, are more important to female students than males.

Analysing the emigration experience of students in the destination country, it was established that their interpersonal network (family, friends, relatives, colleagues and acquaintances) have little influence to their departure to work in a foreign country whether evaluating by age, gender or study level. Nonetheless, material conditions of living and salary operate as attracting factors in the countries of destination for students of different ages, males and females equally. The possibility to get employment according to the acquired speciality is not an important factor

encouraging them to emigrate for work to a foreign country.

Assessing the emigration intentions of academic students it was established that only one third of them plan to go working abroad (mostly, to European Union (EU) countries) for more than one year. This decision was affected by personal (family, friends), economic (material conditions of living, salary, unemployment) and professional (future employment opportunities, career prospects, possibility to get a job according to one's profession) factors.